

Hogyan tovább, Homoród?

Gyerekkoromban a Nagy-Homoródot Hamaródnak neveztük, így mondtuk: *Jössz-e a Hamaródra feredni, s osztán egyet halásznunk es?* Az nem volt vitás, hogy „Nagy”, mert sokáig ez volt a világ legnagyobb folyóvíze a számomra. Amikor Egyed Péter nagyapám homoródújfalvi kertje végében fürödtünk és halásztunk, nem jutott eszembe, hogy jelzővel címkézzem fel, hogy ez a Kis-Homoród, de nem is engedtem volna meg a lebecsülést senkinek, mert a nekem nyakig érő víz éppen elég nagy volt ahhoz, hogy kutyaúszással, majd békaúszással és hátúszással birtokba vegyem ezt az örökségemet.

Hogy köze van-e a lövétei hajdani hámorokhoz, nem juthatott eszembe, mert jó három évtized múlva került a kezembe Jánosfalvi Sándor István utazásáról írt könyve, amelyben Hámmeród-nak próbálgatja megfejteni a szó eredetét. A *Homoród füzes partján...* című könyvben tisztázta a nyelvész, hogy a homorú magyar szótöből alakult ki a mai Homoród alak. Nem bocsátkozom vitába a sumerológussal (Fekete Miklós), aki a szó jelentését így bontotta ki: halat hozó áradat. Abban igazat adok neki, hogy amikor kiáradt a Homoród, gazdagon megrakta a rétet hallal. Volt, amit felszedjen „a pendelyébe a cigánypurdé”, amint azt előadja Simon Benedek *Az apám lakodalma* című meséjében.

Kiss Lajos *Földrajzi nevek etimológiai szótárában* (Bp., 1980. 279-280.) a következő adatokat találtam: „az Olt jobb oldali mellékfolyója Erdélyben”, amelyről egy százs községet is elneveztek. Megjegyzem, hogy az egyesült Homoródról tud a szótárszerkesztő, de őt nem a föld-

rajzi valóság, hanem a név eredete érdekelte. Ellenben külön szócikk a Baranya megyei helységrév: a Homorúd, valamint a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Homorod. Ezek után engedtessek meg nekem a tájszólásos Hamaród.

Valószínű, hogy sem Jánosfalvi Sándor István ihletője, sem Kiss Lajos nem hallotta, hogy Homoródok léteztek és öntözgették a Szatmár vidékét is. A megbolázott (csatornázott) Homoródok: Alsó-, Felső- és Középső-Homoród, a mai Szatmár megye térképét ott tarkítják, ahol semmi híre sincs vasbányászatnak és kohászatnak, hámoroknak. Nem vitás, hogy az áttelepített székelység szókincsében élt ez a folyóvíz megnevezés.

A Homoród név emlékeimben felidéz egy hagyományt. Augusztus hónap közepén, amikor már kalangyákban várta a behordást a learatott búza, és elérkezett a zabaratás ideje is, a legénnyé és leánnyá serdült Homoród menti ifjak zabarató kalákákat szerveztek a lófogatós gazdák megsegítésére, hogy így előlegezzék meg a fuvar, amely őket a homoródfürdői unitárius „búcsúra” szállítja. A Homoród menti ifjak nyári találkozója volt ez az alkalom.

Ahogy a Somlyó hegye vonzotta a Csíki-medence embereit, s egykor a Firtos magaslatán álló kolostor barátainak vendéglátása hívta a Nyikó mentén élőket, úgy csábították a csodás borvízforrások a két folyócska völgyének népét, ifjúságát a Hargita alatti Homoródra. Az emlékeztünk szerinti időkben az istentiszteleten is részt vettek, de valójában mulatni, táncolni és szórakozni jöttek Homoródfürdőre. Barátságok kötöttek, életre szóló szerel-

Szejkői unitárius találkozó (2008. aug. 9)
<http://unikeptar.unitarius-halo.net/>

mek születtek, de néha kemény összecsapás is megesett a havasok heves legrényei és a lankás dombvidék szelídebb temperamentumú, de rátarti ifjai között. Az utolsó „homoródi búcsún” Nagy Ferenc recsenyédi unitárius lelkész tartotta az istentiszteletet. Más ilyen jellegű szertartást nem volt – emlékszik vissza a 93 éves nyugalmazott lelkész, aki még 2009-ben is eljött a Szejkére, hogy elhozza a találkozót köszöntő verseit.

Emlékszem, hogy az ötvenes évek előestéjén, amikor megbolydult az ország, az államosítás, a kitelepítések és a kommunisták egyházellenes terrorjának korszakában betiltották a népi összejöveteleket és a búcsúkat. Mária-jelenésekről, csodás látomásokról beszéltek a megfélemlített emberek. „Hét telik, hét nem, 7x7=49-ben” eljön a világvége – zúgatta a nép. A megszállott máréfalvi asszony prédikálása a Homoród menti falvak népét is felbolydította. A homoródfürdői búcsút is betiltották. Negyven évnek kellett eltelnie, hogy a diktatúra omladékain felocsúdott nép 1989 után ismét önmagára találjon, és kezdje helyreállítani a hagyományok rendjét. A Bethlen-negyedi unitáriusok között a nöbizottság néhány tagjának jutott eszébe, hogy fel kellene újítani a homoródfürdői (a hajdani hamaródferedői) unitárius találkozót, mert a Homoród mentiek, akiknek java része udvarhelyivé lett a kollektivizálás és az iparosítás következtében, szívesen összejönnének egy hétvégére. Bizonyára a Nyikó mentiek is nosztalgiával emlékeztek a medeséri találkozókra, amikor szívesen láttá vendégeit dr. Kiss Elek, a későbbi püspök, a falu szülőtte, a nyaralója melletti színpén. Az 1930-as évektől ez Nyikó menti népünnepéllé, „unitárius búcsúvá” nőtte ki magát, amíg be nem tiltották ezt is a háború után. Mindezekről függetlenül a Nagy-Homoród mentén is feltámadt az eltemetett gondolat, nem messzebb, mint a Homoródfürdővel szomszédos Keményfalván.

Itt átadom a szót a „szejkői találkozó” főbábájának, Kedei Mózes lelkésznek: „1998 májusában történt, amikor Homoródkeményfalván esperesi vizitációt tartottam, hogy Gergely Mózes pénztárnok azzal a javaslattal állt elő, indítsam el a homoródfürdői unitárius búcsú újjászervezését. Akkor azt mondtam, hogy megjegyzem magamnak és gondolkodom rajta, hogy mit lehet tenni ezzel kapcsolatban. Nem sokkal ezután a konfirmándus növendékeimet kivittem a Szejkére, Orbán Balázs síremlékéhez, hogy ott tartsuk meg az utolsó felkészülési órák egyikét. Az óra

végeztével, amint jöttünk befelé a székely kapuk alatt, szemembe villant a szabadtéri színpad. Kiugrott a szikra, megálltam s magamban azt mondtam: megvan! Ide hozzuk a Szejkére az unitárius találkozót. A szikrát hazahoztam, s a keblitanácsban láng lett belőle. Örvendtem, hogy a keblitanácsi tagok lelkesen a találkozót megszervezése mellé álltak. A Lelkészi Hivatalban rámába foglalva a következő szöveg olvasható a keblitanácsi és bizottsági tagok neveivel: A Székelyudvarhelyi Belvárosi Unitárius Egyházközség keblitanácsa 1998. aug. 31-én azt a határozatot hozta, hogy 1999. aug. 14-én Székelyudvarhelyen, a Szejkén megrendezi az unitáriusok találkozóját hagyományteremtő szándékkal. Ezzel lehetőséget és helyet kíván adni az unitáriusoknak, bárhol is éljenek a világon, hogy évente találkozhassanak. A keblitanács meghagyja, hogy ezután ezt a találkozót az egyházközség mindenkor vezetősege minden év augusztus második szombatjára hívja össze és szervezze meg.” (Keddi Mózes: *Imádságok, gondolatok*. Székelyudvarhelyi Belvárosi Unitárius Egyházközség, Litera-Veres Könyvkiadó, Székelyudvarhely, 2009. 169.)

A Szejke, ahol a legnagyobb székely örök álmát aluszza, a miénk is. Ez vált nem csupán a Homoródok, a Nyikó, a Gagy, a Nyárad, az Aranyos, a Küküllők, a Maros és az Olt vidékén élő unitáriusok, hanem a világ összes unitáriusainak világtalálkozója helyévé! A fennkölt és élményt nyújtó találkozók egymást követték. A keresztény összefogást, a magyarság önazonosságát erősítő fórummá fejlődött az évente megismétlődő találkozó.

Most új szakaszba lépett a szejkei Egyetemes Unitárius Találkozó (2009. aug. 8-án már elmaradt a színpad feletti felhívásból ez a szó: *egyetemes*). Egy lelkesekből álló csoport, amely az egyházvezetésben is pozíciót követel, a találkozót szervezését is irányítaná. Az udvarhelyi 1. számú egyházközség keblitanácsa és Keddi Mózes lelkész kezdeményező és szervezési „jogát” is át szeretnék venni. Az új csoport új javaslattal jött: legyen úrvacsoraosztás is a Szejkén. Az udvarhelyi belvárosi egyházközség a szabadtéri úrvacsoraosztást nem tartja helyénvalónak. Az egyetértés hiánya ártott a találkozót menetének, gördülékenységének. A megérkezett lelkeseket nem hívták fel a színpadra, holott palástosan jöttek, mint máskor. Azt az utasítást kapták, hogy maradjanak a híveik közelében. A homoródalmási fűvósok csak noszogatóra indultak el megnyitó körútjukra.

Szabad-e azt vitatni, hogy ki a főszervező? A partnerség jól ismert gyakorlat a hasonló esetekben. Hogy analógiával él-

jünk: a római pápa vagy a gyulafehérvári érsek nem dirigál a csíksomlyói búcsú megszervezésében. Azt a kezdeményező helybéli ferencesekre bízta, csak áldásával, üdvözlétével vagy jelenlétével, esetenként ünnepi szónoklatával emeli az alkalom ünnepélyességét. Ez a lehetőség eddig is fennállt az unitárius püspök részére a szejkei találkozók alkalmával, éltek is vele. Még mi lehet a vita tárgya?

Ne feledjük el, hogy népi hagyományból indult a homoródfürdői búcsú. A Szejkén egészen vallási jelleget öltött a találkozó, most pedig egy liturgikus jelleg próbálna teret nyerni. Meg akarjuk-e őrizni a népi, kötetlen, szabad, egyetemes magyar jellegét a meghonosított hagyománynak, vagy csak egy felekezetre szűkített szertartásba fullasztjuk az ünneplést?

A fesztiválos népi hangulatot és a meghitt templomi kegyes ünneplést nem lehet összeegyeztetni. Az úrvacsorai kehely nem kelhet versenyre a sörös korsóval, az eszem-izsom nem fér meg egymás mellett a Jézus megtört testére emlékeztető kenyérral, a jókedvnek a duhajkodásig fokozódó hangzavara elfojthatná a zsoldárok áhítatát – mondják az udvarhelyi szervezők. Szerencsére nem így történt.

Még egy dolgot nem hanyagolnék el. Az Unitárius Egyház Főtanácsának előző években tartott ülésein sérelmezték a felszólalók, hogy a csíksomlyói búcsú alkalmával a szónokok felemlégetik a legendát, a „Tolvajos-tetői csatát”, amely szerint a János Zsigmond katolikusok ellen küldött hittérítő serege feletti győzelem emlékére tartják a búcsút Csíksomlyón. Az egyházfői szintű kontaktusok eredményeként 2009-ben a csíksomlyói ünnepi szónok, Bábel Balázs Kecskemét–Kálcsa római katolikus érsekének beszéde egyetemes keresztény és összmagyar kérdésekre irányult. Nem volt mit sérelmezzene az unitáriusok. Miért nem élt a múltat átlépő nemes gesztus viszonzásával Szász Ferenc brassói lelkész? Fogarassy Mihály (1800–1882) gyulafehérvári római katolikus püspök a császári alkotmány helyreállítása melletti szavazatának emlegetése az eldobott kesztyű felvételét jelentette a Szejkén résztvevő katolikus hallgatóság részére.

A nyílt és rejtett sértésektől mentes kell legyen az ünneplés, ha a jelenlévőket keresztényi szeretettel és baráti tárt karokkal várjuk ide. Az antitrinitárius tagadási hadállásból kiszabadulva, a pozitív unitárius állítás helyzetébe lépve, nyújtsunk hát keresztényi testvéri jobbot azoknak, akikkel együtt élünk és együtt kell boldogulnunk őseink földjén.

Talán, ha az udvarhelyiek a kolozsváriakkal közösen egyeztettek volna az

ünnepi programot, akkor a disszonáns hangokat is ki lehetett volna szűrni. Az új erdélyi unitárius püspök, Bálint-Benczédi Ferenc üzenete azt sugallta, hogy az egyéni ambíciók, a magánérdekek fölé kell helyezni a közösségit, az egyetemes: „nem járhatunk egyenként, külön utakon, egyéni vágyak teljesítésének történetében. A közösséghez való tartozásról akarunk bizonyosságot tenni... Félre kell tenni minden alakoskodást, képmutatást, hazugságot, kirakatrendezést... Segítsen a jó Isten egyezésre jutni az egymásnak feszülő ellentétek között, hogy jövő évben nagyobb lélekkel és mélyebb igazság-szeretettel tudjunk újból itt lenni a Szejkén.” (Az idézett töredékeket Bálint-Benczédi Ferenc: *Jakob kútja – Szejkén* című prédikációjából emeltem ki. Megjelent: *Keresztény Magvető*, 2009/3. 499–502.)

Az elhangzottakat mindenki a maga javára értelmezi. Ki akar magának tőkét kovácsolni a vitából? Kitől irigylik és féltik az alapítási babérokat? – kérdezi a gyanútlan unitárius hívő. Balácsi László magyarországi püspökhelyettes beszédéből az unitáriusok országokon felüli egyetemes helyreállításának gondolatára letünk figyelmesek. A világi felszólalók beszédei (Borboly Csaba, a Hargita Megyei Tanács elnöke; Bunta Levente, Székelyudvarhely polgármestere) a felekezetek békés egymás mellett élésének szellemét sugalmazták. Az istentiszteletet gyönyörű és változatos magyar népi műsor követte. Szépen és méltóságteljesen ünnepeltek az összesereglett erdélyi unitáriusok és vendégeik. Az Orbán Balázs üzenetével fel-tarisznyált résztvevők újabb élményekből táplálkozhatnak a következő szejkei találkozóján.

Legyen a Szejke ezután is a magyar hagyományok testet-lelket felüdítő hangulatában a világon élő unitáriusok és keresztény testvéreik egyetemes baráti találkozója.

Ezt a bizakodó akkordot egy keményhangú határozat közlésével kell zárnom: „72/2009 (2009.07.03.) számú határozat: Az EKT [Egyházi Képviselő Tanács] két tartózkodás és egy ellenszavazat mellett megbízta az Elnökséget, hogy még egy utolsó alkalommal tárgyaljon a Székelyudvarhelyi Unitárius Egyházközség szervezőbizottságával az ez évi szejkeföldi unitárius találkozót közös megszervezésének lehetőségéről; sikertelen tárgyalás esetében az EKT 2010 nyaratól kezdődően évenként egyetemes unitárius találkozót szervez.” (*Unitárius Közlöny*, 2009. 11. szám, Melléklet 1-2.)

Hogyan tovább?

Balácsi Dénes,
egy szórványban élő unitárius